

NEVERA

JULIET ROSENFELD

SKUTOČNÉ PRÍBEHY O LÁSKE,
KLAMSTVÁCH, NÁDEJI A TÚŽBE

N

Juliet Rosenfeld
Affairs

Copyright © 2025 by Juliet Rosenfeld
Translation © Lucia Szabóová
Jacket design © Soňa Ševčíková
Design & Layout © Miro Čevela
Slovak edition © 2026 by N Press, s. r. o.

ISBN 978-80-8230-437-7

JULIET ROSENFELD

NEVERA

SKUTOČNÉ PRÍBEHY O LÁSKE,
KLAMSTVÁCH, NÁDEJI A TÚŽBE

Luizovi

*„Nikdy nie sme takí bezbranní voči
utrpeniu, ako keď milujeme.“*

Sigmund Freud

*„V tomto manželstve sme boli traja,
takže nás tam bolo trochu priveľa.“*

Princezná Diana

OBSAH

PRÍBEH PROFESORKY M.	8
ÚVOD	26
1. NEIL, MAGDALENA A ISOBEL, LONDÝN, SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO	40
2. ELEANOR A MILLER, MINNESOTA, USA	86
3. SIOBHAN A NICK, ARIZONA, USA	130
4. LINDA A KATE, YORK, SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO	160
5. SAUL A BOHYŇA, EDMONTON, KANADA	194
NA ZÁVER: PÁR V SÚČASNOSTI	226
ODPORÚČANÁ LITERATÚRA	238
POĎAKOVANIE	241
POZNÁMKY	245

PRÍBEH

PROFESORKY M.

Som psychoterapeutka a toto je päť príbehov o nevere. Všetky sú upravené tak, aby chránili identitu ľudí vo vzťahu či tých, ktorých sa daný vzťah dotýkal. Hlavné postavy týchto príbehov neboli a ani nie sú mojimi pacientmi. Vysvetlím prečo.

Spolu so psychoanalýzou vznikla aj zásadná etická otázka, ktorá súvisí s pacientovým právom na absolútne súkromie. To znamená, že mimo poradenskej miestnosti a v rámci striktných klinických podmienok môžeme konkrétne prípady rozoberať len anonymne. Takýmto spôsobom dokážeme rozvíjať, školiť a učiť psychoterapeutov, ako sa stať odborníkom v praxi. Ale knihy, ako je táto, majú aj iný dôležitý cieľ – reagovať na rastúci záujem o psychoterapiu a na bežné, ale zložité psychologické dilemy, v dôsledku ktorých sa pacienti rozhodnú vyhľadať odbornú pomoc. Opäť platí, že pochopiť to, čo psychoterapia skutočne dokáže, nám nepomáha teória, ale klinické skúsenosti s pacientmi.

Všetci psychoterapeuti dodržiavajú ako súčasť etickej odbornej praxe prísne pravidlá, ktoré sa týkajú uchovávaní a vymazávaní záznamov z priebehu terapie. Mnohí terapeuti a terapeutky vrátane mňa bojovali za právo uchovať záznamy pacientov a považovať ich za dôverné aj vtedy, keď si ich vyžiadali externé inštitúcie ako polícia alebo prokuratúra, aby ich mohli použiť ako dôkazový materiál. Poznámky, ktoré si zapisujeme počas liečby, sú naše asociácie a myšlienky, nie fakty. Ide o záznamy nevedomých procesov, myšlienok, fantázií a pocitov, ktoré sa objavujú počas sedenia s pacientom. Táto kniha je o tom, prečo sa ľudia púšťajú do milostných afér, ale zároveň je aj o vý-

zname psychoterapie v takýchto situáciách, takže vám najprv musím opísať priebeh liečby, aby som vám mohla vysvetliť, čo vlastne robím.

Túto knihu som napísala kvôli pacientke, ktorú nazvem profesorka M. To, čo priviedlo profesorku M. k psychoterapii, mi ukázalo skutočnú podstatu mojej práce – že skúsenosti z nášho raného života sa takmer vždy nečakaným spôsobom znovu objavia v našom živote neskôr. No keď sa terapeut rozhodne písať o pacientovi, niečo sa neúprosne zmení; terapeut je nútený svoje rozhodnutie preskúmať a prijať dilemu, ktorá je s ním spojená. Keď píšeme o pacientovi, náš text ilustruje rôzne javy alebo princípy, nie samotnú osobu – jej identita musí zostať utajená.

Občas sa stane, že ma pacienti kontaktujú aj po skončení terapie, a tak to bolo aj s profesorkou M. Dozvedela sa, že chcem napísať knihu o nevere, a navrhla, aby som do nej zahrnula aj jej príbeh. Dúfala, že by to mohlo pomôcť iným pochopiť a uvedomiť si, akú spúšť môže nevera spôsobiť. Možno by viac ľudí vyhľadalo pomoc namiesto toho, aby si pokazili život, dodala svojim typicky vecným spôsobom.

A tak s jej povzbudením a s vedomím, že som mala tú česť byť jej terapeutkou, vám porozprávam príbeh profesorky M.

Profesorka M. bola akademičkou v oblasti vedy a techniky a práve oslávila šesťdesiate narodeniny. Už na našom druhom sedení sa rozhodla, že bude radšej ležať na gauči než sedieť oproti mne. Nosila neutrálne jednofarebné oblečenie a hrubé čierne okuliare rámovali jej výrazný nos. Hneď pri prvom stretnutí som si všimla, že pôsobí autoritatívne a vážne. Mala prirodzenú farbu vlasov s elegantným krátkym strihom. Univerzitné štúdium absolvovala vo svojej rodnej krajine mimo Európy, potom sa presťahovala do Londýna, kde stále žije, a hoci je angličtina jej tretím jazykom, ovládala ju dokonale. U psychoterapeuta zatiaľ nikdy nebola. Počas prvých týždňov našich stretnutí len rozprávala – bez prestávky, takmer bez dychu – o mužovi, ktorého kedysi spoznala počas doktorandského

štúdia v Amerike. Nedávno sa opäť náhodne stretli na medzinárodnej konferencii, kde obaja prednášali odborné príspevky.

Pár hodín po stretnutí sa spolu vyspali v hotelovej izbe a ich vzťah pokračoval intenzívnou komunikáciou cez e-maily, správy, telefonáty. Muž žil spolu s manželkou a s tromi dospievajúcimi deťmi v meste, ktoré bolo od Londýna vzdialené asi štyri hodiny vlakom.

Profesorka M., ktorej vystupovanie bolo zvyčajne skôr formálne, mi na treťom sedení opísala, ako sa hanbila priznať, že je „úplne posadnutá jeho penisom“. V tom čase bola so svojím partnerom už dvadsaťpäť rokov a povedala mi, že za celý ten čas ju nikdy ani len vzdialene nezaujímal iný muž. Verila som jej. Milenec vtrhol do jej života absolútne nečakane. Jej spokojný, zaujímavý život s dlhoročným partnerom sa rozpadol. A teraz? Už len to, že začula hlas svojho milenca, v nej vyvolávalo náhle „elektrické šoky tam dole“ a kúpila si vibrátor, aby zvládla svoje nové „zúriace libido“.

Počas prvých sedení mi profesorka M. chcela opísať svoj vzťah s dlhoročným partnerom. Mal dospelého syna z predchádzajúceho partnerstva, s ktorým udržiavala blízky vzťah – rovnako ako so zvyškom jeho rodiny. Profesorka M. a jej partner mali množstvo spoločných priateľov, podobné záujmy a koníčky a venovali sa športu, ktorý obaja milovali. O to viac bol pre ňu jej vlastný románik nepochopiteľný. Kým do jej života nevstúpil milenec, tvrdila mi, že bola vo vzťahu šťastná. Alebo si to aspoň myslela.

Na sedeniach sme sa stretávali dvakrát týždenne a ona mi opisovala svoju túžbu po tajnom milencovi. Zdalo sa, že cez víkendy, keď mali obmedzený kontakt, keďže on mal manželku a ona partnera, sa táto túžba ešte viac prehlbovala. No našli si akúsi rutinu, spôsob, ako zostať v kontakte prostredníctvom telefonátov, rozhovorov cez Zoom, e-mailov či darčiekov, ktoré si posielali poštou alebo cez Amazon do svojich kancelárií na príslušných univerzitách. Vedeli o tom iba oni. A teraz už aj ja.

Možnosť vyjadriť sa či niečo okomentovať som mala od začiatku našich sedení len zriedka. Profesorka M. vošla dnu, tašku aj kabát hodila na stoličku oproti mne a rovno sa zvalila na gauč. Kým rozprávala, sedela som za ňou a pozorovala jej výrazné gestá a prudké pohyby hlavy. Hovorila o ňom s takou posadnutosťou, až som mala pocit, akoby som ho sama poznala. Opisovala každý jeden aspekt, každý detail toho, čo s ňou robil. Už od prvého sedenia som počúvala výklad o jej citoch, ktorý sa rýchlo zmenil na neutíchajúci kolobeh – znovu a znovu opisovala, čo povedal, čo si o ňom myslela a čo podľa nej cítil on.

Často som sa pri jej monológoch cítila zahltená a vytlačená na okraj. Profesorka M. bola týmto mužom priam posadnutá ako tínedžerka zamilovaná do rockovej hviezdy. Nebol to jej obvyklý typ, ale zbožňovala jeho telo. Zvyčajne nemala rada vôňu vody po holení, ale jeho vôňu milovala. Nemala vyhranený typ postavy, no vzrušoval ju jeho široký hrudník, zarastený chrbát a pevné lýtka. Vášnivo rozprávala o jeho hladkej, čistej pokožke na chrbte a o vypracovanom zadku. Dvakrát do týždňa hrával fyzicky náročný kolektívny šport a ona si často predstavovala, že ho sleduje pri hre, ako na ihrisku s neveriteľnou šikovnosťou poráža súperov.

Opisovala mi, ako vždy čakala na ich virtuálne stretnutia, akoby ju ovládala nenásytná túžba po jeho blízkosti. Kúpila si ďalší vibrátor, pretože ten prvý sa jej pokazil častým používaním. Milencov hlas, ba aj spôsob, akým si v telefóne odkašľal, mali na ňu hlboko erotický účinok. Počas prvých dvoch rokov terapie sa profesorka M. a jej milenec stretávali pravidelne, občas spolu niekde prenocovali, príležitostne spolu strávili aj víkendy a trikrát si dokonca dopriali spoločnú, takmer týždňovú dovolenku, ktorú vždy zamaskovali ako účasť na medzinárodnej konferencii. Jej nadšenie z týchto zakázaných úletov bolo priam hmatateľné a pristihla som sa, že ma až nezvyčajne zaujíma, čo sa udeje na našich sedeniach po tom, čo sa s ním stretla. Väčšinou sa vracala nadšená, ale zároveň aj sklesnutá,

pretože opäť odišiel. Dlho som bola presvedčená, že napriek zložitosti celej situácie jej láska k tomuto mužovi prekoná všetky prekážky. Rovnako som verila, že aj on je do nej hlboko zamilovaný.

Viedli rozhovory, často prostredníctvom dlhých e-mailov, o novom spoločnom živote: profesorka M. by opustila svojho partnera a presťahovala by sa k milencovi, ktorý by taktiež opustil svoju manželku. Keďže mal tri deti, chápala, že prispôbiť sa bude musieť najmä ona, aby potreby detí ostali na prvom mieste. Táto predstava ju očividne nadchýnala a bola presvedčená, že hoci to nebude ľahké, zvládnu to. Muž jej posielal ponuky realitných kancelárií na byty, v ktorých by mohli bývať. Nachádzali sa v blízkosti univerzity, o ktorej bol presvedčený, že by si tam profesorka M. našla prácu. Diskutovali aj o financiách (obaja boli vedci) a o tom, ako by mohli spojiť majetky a rozdeliť výdavky.

No najčastejšie mi profesorka M. rozprávala o tom, akým spôsobom s ňou jej milenec komunikoval. Bola preňho „úžasná“, „brilantná“, „absolútna hviezda“ a počula som, ako sa usmieva, keď mi dočítala jeho posledný e-mail a položila mobil vedľa seba na pohovku. Prezradila mi, že ju volá anglickou frázoou *apple of my eye*, ktorá v jej materinskom jazyku neexistovala, a bolo zjavné, aká je unesená z toho, že je stredobodom jeho zbožného obdivu a pozornosti.

Po celý čas profesorka M. zdôrazňovala, že tento zakázaný milostný pomer nijako neovplyvňuje jej vzťah doma. Medzi ňou a jej partnerom všetko pokračovalo „ako zvyčajne“. Nešlo ani tak o to, že by ju jej partner už neprítahoval, ale skôr o to, že jej milenec v nej úplne potlačil akýkoľvek sexuálny záujem o súčasného partnera.

Často som sa cítila ako nepodstatná pozorovateľka tejto vášnivej aféry. Niekedy som si kládla otázku, načo tam vlastne som, okrem toho, že som mala byť len figúrkou, ktorá by „uchovala“ tajomstvo ich mimomanželského vzťahu. Zoči-voči tomuto *coup de foudre* – láske, ktorá ich v strednom veku

zasiahla ako blesk z jasného neba – som sa cítila bezmocná. No keď sa na to pozerám spätne, počas prvých dvoch rokov terapie mi „malé dievčatko“, ktoré sa skrývalo v profesorku M., bolo úplne cudzie. Táto informácia je podstatná preto, lebo zvyčajne som si počas prvého mesiaca alebo roka terapie vytvorila aspoň akú-takú predstavu o pacientovom detstve, jeho rodičoch či rodičovských vzoroch a skúsenostiach. No hoci je to možno zvláštne, s profesorkou M. som takúto skúsenosť nemala. O jej minulosti som nevedela takmer nič. Mala som pocit, že mi bola taká vzdialená a cudzia ako kontinent, z ktorého pochádzala. Ako keby som mohla počúvať iba o jej prítomnosti a budúcnosti. Jedinou výnimkou bolo, keď sa mi v mojich voľných asociáciách vynorila predstava jedináčika – malého dievčatka bez kamarátov, súrodencov či bez otca alebo matky, s ktorými by sa mohlo hrať, a tak prosilo o moju absolútnu pozornosť. V jej nadšených opisoch tejto veľkej lásky bolo niečo detinské a prosebné. *Musela som o tom vedieť.* Neušetrila ma ani len jediného detailu erotickej túžby, ktorú obaja prežívali. Bola som nútená počúvať, no nesmela som vstúpiť do miestnosti, ktorú si so svojim milencom vytvorila. Teraz už chápem, že až keď ju opustil, mohla som sa vo svojej pracovni konečne naozaj stretnúť s profesorkou M.

Jedného dňa, začiatkom jari 2018, prišla rozrušená a nahnevaná. Bol pondelok; v nedeľu neskoro večer sa rozprávala so svojim milencom a dozvedela sa, že napriek svojmu záväzku a láske k nej, napriek všetkým ich dobre premysleným plánom nemôže obetovať život svojich detí pre vlastné šťastie. Dvojčatá práve nastupovali do prvého ročníka na univerzite, jedno z nich v zahraničí, a on nedokázal opustiť spoločný rodinný dom ani ich mladšieho súrodenca. Zároveň dodal, že netuší, ako by sa v tomto štádiu mohla presťahovať ona. O tom, aký vplyv by to malo na jeho manželku, nepovedal ani slovo.

Profesorka M. tvrdila, že sa tohto momentu obávala a že je to „skurvene absurdné“. Vrela v nej zlosť a videla som, ako zvie-

ra päste, keď ležala na gauči. Milenec jej vždy opakoval: *Ešte nie. Vraj musí byť trpezlivá a vydržať.* Keď mi to hovorila, po prvýkrát som si nebola istá, či mu to skutočne verím. Mala som pocit, že ju opúšťa.

Zaujímavé je, že moja emocionálna reakcia sa zmenila rovnako výrazne ako tá jej. Od tej chvíle som o ňu mala naozaj hlboké obavy. Pocit, že som len nosičom jej erotických úletov, zmizol.

V tomto bode sa výzor drsnej, profesionálne vyzerajúcej ženy zmenil. Líca mala zmáčané od slz vždy, keď odchádzala, a niekedy už aj pri príchode. Sledovala som ju, ako si znova a znova prudko utiera oči vreckovkou. Sedenia nabrali inú atmosféru. Zrazu boli plné ticha, až na chvíle, keď na mňa naliehala a chcela odo mňa odpovede na svoje otázky: *Čo sa to deje? Kam odišiel? Čo to má, do čerta, znamenať? Kto sa takto, do riti, správa? Prečo ho nemôžete zastaviť?*

Cítila som sa bezmocná. Pripomenulo mi to jedného staršieho pacienta spred mnohých rokov, ktorý mi rozprával, ako ho v škole fyzicky týral učiteľ. Dookola sa ma pýtal, prečo ho nikto neochránil pred hnevom a násilím toho muža. Pochopila som, že aj profesorka M. ma vlastne prosí, aby som ju ochránila pred bolesťou, o ktorej už vopred vedela, že bude neznesiteľná. Rovnako som chápala aj to, že milencovo postupné vzdalovanie vnímala ako psychický útok. Zároveň si však uvedomovala, že tomu nedokážem nijako zabrániť. Fyzicky týrané dieťa, ktoré v dospelosti príde na psychoterapiu, často prvý raz *vedome* prežíva zúrivý hnev. Ten býva neraz nasmerovaný na tichého pozorovateľa, ktorý mlčal a nikdy ho neochránil. V prípade môjho pacienta to bola jeho matka. A v prípade profesorky M. to bola takisto jej matka, ktorá pred desiatkami rokov nezabránila bolesti z opustenia.

Od tej chvíle až do začiatku leta bol milenec s profesorkou M. v kontakte len veľmi sporadicky. Striedali sa u nej záchvaty intenzívneho hnevu a zúfalstva. Občas prebiehali naše sedenia v úplnom tichu, prerušovanom len jej vzlykmi. Inokedy to boli monológy plné hnevu a zúrivé výlevy o „zasranom idiotovi“.

Aj liečba sa začala uberať úplne iným smerom. Nebolo pochýb, že tento muž profesorku M. odvrhol a odsunul na vedľajšiu koľaj.

Pocitovala som skľučujúcu únavu a zároveň pocit, že ju nedokážem „zniesť“. Približne dvesto sedení, ktoré sme spolu doteraz absolvovali, bolo náročných mnohými spôsobmi. Keď Sigmund Freud v 19. storočí založil nový smer – psychoanalýzu, prirovnal ju k archeologickému výkopu: k pomalému, namáhavému preosievaniu, ktoré je niekedy extrémne repetitívne. Pravdou je, že v prvých dvoch rokoch ma profesorka M. často vyčerpávala, no teraz som sa začala nudiť. A nuda je pre terapeuta varovný signál. Postupne zistíte, že často len maskuje traumatické symptómy. Keď vás pacient nudí, je dôležité zamyslieť sa nad tým, čo sa v skutočnosti deje. Čo sa snaží dosiahnuť? Odviesť vašu pozornosť, aby ste sa ponorili do vlastného snenia? Uspať vás? Alebo v sebe nesie niečo také strašné, že to ani nedokáže vysloviť? Pri profesorku M. a jej dlhých a detailných opisoch ich interakcií som sa často cítila otupene. Ale naďalej som počúvala a premýšľala, čoho som vlastne svedkom. Bola som tu preto, aby som zaznamenala prítomnosť tohto muža v jej živote? Aby som potvrdila, že ju skutočne miloval, že to nebol len výplod jej fantázie? Koniec koncov som bola jediná, kto o ňom vedel. No popri nude sa často objavoval aj iný, temnejší pocit, niečo ako: toto nemôže dobre dopadnúť. A práve v tom čase sa ich vzťah blížil ku koncu.

Oblečenie profesorky M. pôsobilo akosi zanedbanejšie, hoci to bolo na prvý pohľad ťažké postrehnúť, a jej nápadne krátke vlasy dorástli. Už si ich neupravovala tak starostlivo ako predtým. Moderný chlapčenský štýl, ktorý kedysi vyzeral elegantne, teraz pôsobil neupravene, ba až detinsky. Dvakrát do týždňa, keď vchádzala do mojej kancelárie, so mnou nadviazala očný kontakt s prosebným výrazom, akoby ma zúfalo žiadala o pomoc. Vždy je dôležité všimnúť si a interpretovať neverbálne signály pacienta a ja som sa zo všetkých síl snažila pochopiť, čo mi tým chcela povedať.

Dovtedy starostlivo dohodnuté telefonáty sa stávali čoraz nepravidelnejšími, potom len veľmi zriedkavými a nespohlivými, až nakoniec ustali takmer úplne. Profesorka M. si naplánovala, že bude čakať doma alebo niekde vonku, napríklad v aute, aby mohla prijať jeho telefonáty, ale tie už nepriechádzali. Čakala, čakala a čakala, nahnevaná sama na seba, že stráca čas, ktorý mohla využiť na opravovanie prác či prípravu výskumného projektu. No keď sa jej kontakt s ním obmedzil, cítila som, ako sa začína približovať k realite.

Jedného dňa prišla so slzami v očiach a hneď pri vstupe do miestnosti mi povedala, že viac nedokáže ležať na mojom gauči. Potrebuje si sadnúť oproti mne na stoličku. Sadla si zhrbená, s prázdny pohľadom upreným na nejaký bod za mnou a povedala mi, že má pocit, že možno zomrie, a že cez víkend (bolo to v pondelok) uvažovala o samovražde.

To bol takzvaný *après-coup*. Ide o psychologický pojem, ktorý sa týka toho, aký vplyv môže mať určitá udalosť na ľudskú myseľ v priebehu času. Prekladá sa aj ako „oneskorený psychický dosah“ a dá sa prirovnáť k poraneniu krčnej chrbtice. Účinky prudkého nárazu sa môžu v tele prejavovať aj roky po úraze. Podobne aj psychické zranenie sa ukáže až vtedy, keď sa opäť objaví niečo traumatické, zvyčajne niečo z raného detstva, čo v tom čase nebolo možné intelektuálne ani emocionálne spracovať. Vtedy nebolo možné túto traumu pochopiť. No neskoršia udalosť opäť aktivovala latentné, potlačené pocity z traumy. Zrazu som bola v miestnosti so zničeným trojročným dievčatom schúleným v tele dospelaj ženy.

Zmena jej fyzického vzhľadu to ešte podčiarkla. Uvedomila som si, že výrazne schudla. Jej elegantné japonské dizajnérske oblečenie nahradili tepláky a vetrovka, ktorú si nevyzliekala. Ruky mala pevne zovreté pod kolenami, a keď na svojom skladacom bicykli odchádzala na vlakovú stanicu, cítila som obrovské znepokojenie. Vráti sa ešte niekedy?

Rúčala sa a nesmierne trpela. Profesorka M. sedela oproti mne a plakala, občas akoby na niekoľko minút úplne strati-

la schopnosť reči. Jej zvyčajne dokonalá znalosť angličtiny sa zhoršovala a musela hľadať slová. Potom mi začala nosiť vytlačené staré e-maily od toho muža a podávala mi ich do rúk. Uvedomila som si, že beznádejná úzkosť, ktorú som predtým cítila, bola predzvestou toho, čo sa teraz odohrávalo predomnou: že ten muž sa skutočne začal vzdalovať od jej naliehavých otázok, kam ich vzťah smeruje a kedy opustí svoju rodinu. Bolo pre mňa veľmi ťažké pochopiť, ako s tými e-mailmi naložiť: čítať ich sa mi zdalo nesprávne, ale odložiť ich bokom by bolo necitlivé a odmietavé vzhľadom na extrémne krehký stav profesorky M. Keď si začínala uvedomovať, že jej milenec sa od nej naozaj vzdaluje, v slabom a zlomenom stave sa v nej začal dvíhať aj hnev. Vedela som, že strašne trpí, ale zároveň som v tom všetkom zbadala aj prvý náznak niečoho zdravého.

Čas plynul a milenec začal profesorku M. obviňovať z ne-realistických očakávaní a naivity. Bránila sa, odpovedala mu rovnako obviňujúcim tónom, ale teraz, keď už odišiel, jej nezo-stávalo veľa síl bojovať. Bola vyčerpaná.

Pripomínala mi alkoholika, ktorý prestal piť, alebo dieťa náhle odtrhnuté od prsníka. Vtedy mu napísala, že takto ďalej nemôže pokračovať. Mala som pocit, že sa nachádza v kritickom stave, a tak som navrhla zvýšiť počet sedení na štyri týždne. Nemyslela som si, že má samovražedné sklony, ale zároveň som si nebola istá, ako si poradiť s touto obrovskou stratou. Tajomstvo jej mileneckého vzťahu znamenalo, že nikto okrem mňa nevedel, čím si prechádza. Nakoniec sa odhodlala požiadať šéfa o pár dní voľna z osobných dôvodov a ja som vedela, že u profesorky M. sa začína proces zotavovania. Už som nemusela byť jej jedinou oporou.

V nasledujúcich šiestich mesiacoch profesorka M. prijala fakt, že svojho milenca už nikdy neuvidí. Tento muž zaberal veľkú časť nášho terapeutického priestoru, no teraz, popri tichu a plači, sa začali objavovať aj spomienky z jej raného života. Okrem batolaťa, ktoré si pýtalo všetku moju pozornosť – sebecké, panovačné a presvedčené, že sa svet točí okolo neho –,

som začala vnímať aj niečo iné: zúfalé, vystrašené dieťa, ktoré sa cítilo ohrozené.

Profesorka M. sa vrátila na gauč, ležala schúlená na boku v polohe plodu, s nohami pritiahnutými k telu, často celých päťdesiat minút vzlykala a lapala po dychu. Väčšinou som vôbec nerozprávala, ale moja úloha sa začínala meniť. Bola som svedkom toho, ako ju niekto strašným spôsobom opustil, hoci na tom neniesla žiadnu vinu. Už zase.

Keď profesorka M. naďalej analyzovala ich vzťah, v jedno chladné zimné ráno mi povedala niečo nové: jej príťažlivosť k milencovi sa prehĺbila počas ich druhého spoločného leta, keď si nechal narásť vlasy. Spomínala na dlhé chvíle strávené v posteli počas jedného z tajných víkendov, keď sa pohrávala s jeho vlasmi a hovorila mu, aké ich má krásne a husté. Že v nej prehľbujú túžbu, ktorá ju privádza do šialenstva.

Zrazu si „spomenula“, že jediný muž s dlhými vlasmi, ktorého pobozkala, bol jej zosnulý otec. Keď mala dva roky, tesne pred tretími narodeninami, opustil jej matku, odišiel na druhý koniec sveta a nikdy sa nevrátil. Profesorka M. vyrastala sama. Jej matka, všeobecná lekárka, musela vynakladať veľa úsilia, aby dokázala skĺbiť prácu s výchovou dieťaťa. A profesorka M. zostala jedináčikom osamelej matky.

Ako to často býva, keď je prítomnosť pacienta takmer neznesiteľná, aj v tomto prípade mi postupne začalo byť jasné, prečo profesorka M. potrebovala, aby som tak veľmi trpela. V psychoterapii je tzv. „prenos“ spôsob, akým terapeut stelesňuje viaceré skryté – súčasné aj minulé – postavy z pacientovej mysle. Často ide o výsostne intímne pocity, často spojené s hanbou, ktoré možno preskúmať, ak je terapeutický vzťah, teda vzťah medzi terapeutom a pacientom, dostatočne dôveryný. To, koho terapeut predstavuje, sa často mení – niekedy aj v priebehu jedného sedenia. Tento nevedomý proces nie je vždy zjavný a býva ťažké ho zachytiť.

Ako príklad si vezmeme heterosexuálneho pacienta, ktorý flirtuje so svojim heterosexuálnym terapeutom – o čo tu

vlastne ide? Je to predsa dospelý heterosexuálny muž, takže netúži po sexe s iným mužom, so svojím terapeutom. Skôr sa tu odohráva a opakuje niečo, čo je dôležité pochopiť a spracovať. Terapeut sa v jeho psychike možno mení na odmeraného opatrovateľa z detstva, ktorý nedokázal naplniť jeho potreby a ktorého si teraz potrebuje podmaniť.

Možno pacient apeluje na terapeutovu samolúbošť, talent či slávu. Možno si terapeuta vyhladal na internete a zistil si o ňom množstvo informácií z profesionálneho aj osobného života, ktoré počas sedení využíva buď na to, aby mu lichotil, alebo aby ho zahnal do kúta. Možno terapeuta sleduje aj mimo sedení, pozoruje, kto prichádza do jeho pracovne a kto z nej odchádza, snaží sa zistiť, kto sú jeho „terapeutickí súrodenci“, a pokúša sa tým podkopať jeho autoritu, aby sa stal jeho obľúbencom. Ale môže používať aj celkom očividné techniky, napríklad terapeutovi povie, že ho vníma ako otca, ktorého nikdy nemal, a tým sa snaží narušiť hranice, ktoré terapeut nastavil v záujme pacientovej bezpečnosti. Takéto správanie je veľmi bežné. Utrpeniu, najmä v dospelosti, ak sme si ním už prešli v detstve, je najlepšie sa vyhnúť.

A v tomto scenári musí terapeut ostať úplne zdržanlivý. Ako sa dozvieme v druhej kapitole, ide o základné pravidlá. Nikto nie je imúnny voči náznakom náklonnosti či príťažlivosti zo strany pacienta. Všetci terapeuti boli niekedy pacientmi a všetci pacienti sú nedokonalé ľudské bytosti. Terapeut však musí byť vo svojej sebadisciplíne absolútne nekompromisný – musí túto náklonnosť zachytiť hneď, ako sa počas sedenia „zrodí“.

Aj regresia sa často prejavuje v rámci prenosu, keď sa u dospelého človeka vynoria primitívne detské emócie. Tie môžu v terapeutovi vyvolať dojem, akoby mal v miestnosti oveľa mladšie dieťa alebo dokonca bábätko.

Čiastočne som chápala, prečo ma profesorka M. vnímala ako svoju matku: vyčerpanú, nahnevanú a neschopnú uniesť čokoľvek ďalšie od svojej nešťastnej dcéry. Nečudo, že počas sedení musela byť dominantná a nedovolila mi do ničoho vstupovať.

Bola plná zúrivého hnevu voči svojej matke. Mala som pocit, že niečo podobné sa možno odohralo aj vo vzťahu s jej milencom: stala sa preňho príliš náročnou, príliš nespokojnou, príliš citovo závislou. Nikdy jej nebolo dovolené svoj hnev naplno precítiť.

Postupne som sa dozvedela, že profesorka M. v detstve nesmela hovoriť o svojom otcovi. Nemala takmer žiadne fotografie, okrem dvoch či troch, ktoré jej dala stará mama z otcovej strany (zomrela, keď bola profesorka M. ešte malá). Vedela, že jej otec sa znovu oženil, keď mala štyri či päť rokov, hoci sa po svojom odchode nikdy neozval. Vy čitatelia sa možno pýtate, ako som mohla na začiatku prehliadnúť toľko vecí. Počas prvých sedení sa však o svojom otcovi zmienila len raz, keď povedala, že „v jej živote nie je prítomný“. Niekedy sú pacientove obranné mechanizmy také pevné, že máločo funguje. U profesorky M. boli tieto mechanizmy intelektuálne a nepoddajné a prelomiť ich umožnil len čas. Táto práca sa musí vykonávať s mimoriadnou opatrnosťou. Žiadny terapeut predsa nechce, aby sa jeho pacient zrútil. Videla som však, že tento obranný mechanizmus, ktorý využívala, aby sa emocionálne udržala nad vodou, sa postupne uvoľňuje, až napokon došlo k jeho absolútnemu zrúteniu.

Krátko nato prišla profesorka M. s fotografiou a podala mi ju. Spýtala sa ma, čo na nej vidím. Na čiernobielej snímke bolo krásne batola s plnými líčkami, ktoré s obdivom hľadelo na svojho otca. Držal ju za buclaté stehienka a s láskou sa na ňu pozeral. Jej tučnučká rúčka ho ťahala za (naozaj krásne) tmavé vlasy, ktoré mal odhrnuté z tváre, a obaja sa usmievali. Ich rysy – výrazné nosy a, ak som dobre videla, úplne svetlé oči – boli ako zrkadlový odraz.

Bola som hlboko dojatá.

Počas svojho života si profesorka M. intelektuálnymi schopnosťami kompenzovala skorú stratu otca. A na našich sedeniach sa v nej to malé dieťa znova prebudilo k životu. Keď sme sa spätne vracali v čase, poskladali sme obraz toho, ako

profesorka M. prvýkrát stretla svojho milenca (vo veku dvadsaťštyri rokov), a zistili sme, že sa vtedy stalo niečo dôležité. Vtedy to však bolo pre oboch priskoro; práve sa rozbiehali ich kariéry a túžili po dobrodružstve. Táto skúsenosť sa však naplno znovu objavila, keď sa s týmto mužom stretla ako so svojím milencom vo veku päťdesiatosem rokov. V tom momente došlo k návratu v čase, k psychickej regresii. Jej milenec, bez toho, aby to tušil, sa ocitol v role chýbajúceho otca. Zo strany profesorky M. išlo o úplne nevedomé premiestnenie. Dokonca by som si dovoľila povedať, že bola v stave psychotického popierania. To znamená, že sa mohla vrátiť do šťastných čias, keď milovala svojho otca a on miloval ju. Ak sa jej v tomto popieraní (a odmietaní) reality podarilo zotrvať, nemusela trpieť tým, že jej chýbal, že ju opustil, že odišiel – pretože *tam bol*, stelesnený v jej milencovi a v jej dospelom ja.

Z vedomej stránky to bolo jednoduché: mala dospelého milenca. Nevedome to však prežívala tak, akoby sa jej otec vrátil alebo možno nikdy ani neodišiel. V rámci mileneckého vzťahu v nej súčasne ožila infantilná časť, ktorá bola plná energie a neustále sa prejavovala. Bola som jej hlavnou diváčkou a nakoniec mi dovoľila vstúpiť aj na javisko, aby som jej mohla byť oporou.

Zúfalstvo, obdiv a túžba byť videná a milovaná mužom, vlastne všetko, čo vyžarovalo z tej fotografie, náhle zmizlo, keď jej otec odišiel. Nahradila ho matka, ktorá bola pravdepodobne taktiež zúfalá a bezmocná, no v očiach svojho jediného dieťaťa pôsobila chladne a odmietavo voči dcérinej túžbe, aby sa jej milovaný otec vrátil. Moja úloha svedkyne tejto neobyčajnej, vášnivej a tajnej milostnej aféry bola jej skrytým víťazstvom nad matkou. Toto všetko sa, samozrejme, odohrávalo na podvedomej úrovni. To, že so mnou zle zaobchádzala, tento pocit ešte posilnilo. Dva roky som v tichosti trpela, keď som počúvala o jej sexuálnych úletoch a potešení. Akýmsi skrytým spôsobom som bola matkou a všeobecnou lekárkou, ktorá pomáhala svojim pacientom, no teraz mala za úlohu aj detailne si vypočuť úplne všetko, čo jej dcéra chcela povedať.

Profesorka M. ma navštevovala ešte niekoľko rokov, postupne už iba raz do týždňa. Jej život sa opäť začal naplňovať, v dobrom, vďaka partnerovi, výskumnému grantu a novému spoločnému koníčku, tangu. Jej nevlastný syn sa oženil a o nedelhu pribudlo aj vnúča, z čoho mali ona aj jej partner obrovskú radosť.

Nakoniec sme spoločne dospeli k záveru, že milenec jej pravdepodobne napokon preukázal službu. Oživil malé opustené dievča, ktoré sa dožadovalo pozornosti a nedokázalo pochopiť realitu ani zložité dôvody rozchodu svojich rodičov. A v dôsledku toho akoby uviazlo v čase, keď svojho otca idealizovane obdivovalo. Nikdy sa neposunulo ďalej a nikdy sa naňho (vedome) nehnevalo za to, že odišiel. No ako malé dieťa mala profesorka M. dostatok intuície na to, aby vedela, že odporovať svojej matke by nebolo múdre.

Postupom času dokázala vnímať matkinu zraniteľnosť a cítila empatiu voči mladej lekárke v 60. rokoch, ktorú opustil manžel. Nakoniec k nej začala cítiť istý obdiv.

Neverím tomu, že profesorka M. necítila žiadnu vinu voči partnerovi za svoj pomer, no viem, že ich vzťah sa s pribúdajúcimi rokmi prehĺbil a stal sa láskyplnejším. Stále mi píše zhruba raz za osemnásť mesiacov, a hoci pacientom zvyčajne odpovedám len jednou či dvomi vetami, aby som nenarušila terapeutický vzťah, na jej e-maily vždy reagujem. Možno nás obe teší, že mi s takou radosťou podáva správy o svojom živote.

Profesorka M. bola pacientkou, ktorá mi otvorila pohľad na zložitú povahu milostného vzťahu – na to, ako hlboko sú jeho korene zasadené v našich raných milostných skúsenostiach. Ilustrovala nevyhnutý psychologický „milostný pomer“, ktorý musia prežiť chlapci aj dievčatá vo vzťahu k obom rodičom: oidipovský komplex. Pri opätovnom prežívaní svojho nenaplneného oidipovského trojuholníka ma profesorka M. vyhládala. Vedela o mne iba ona a jej milenec – a ja som bola jediná, kto vedel o nich. V procese prenosu som pre ňu bola nahraditeľná.

Bolo to, akoby som bola malé dievča, ktoré muselo sledovať, ako so svojim milencom prežíva najkrajšie chvíle svojho života. (V prvých dvoch rokoch, keď ma zabávala rozprávaním o ich opojnej sexualite, som bola úplne vylúčená z terapie.)

A hoci ma to ohromovalo, málokedy som sa nudila. Ako by sa mohlo malé dieťa nudiť pri predstavách o tom, čo sa odohráva za dverami rodičovskej spálne? Nech to znie akokoľvek paradoxne, keď mi opisovala svoje milostné eskapády, sama predstavovala rodičovský pár, ktorý predtým mnou na pohovke neustále súložil. Vylúčila ma z terapie. A v istom zmysle vylúčila aj samu seba. Keď profesorku M. šokoval odmietavý postoj jej milenca, bolo to rovnaké, ako keby otec povedal: „Nie, som ženatý s mamou.“

Naša infantilná vášeň k obom rodičom alebo dokonca len k samotnej predstave rodiča – ak má dieťa iba jedného rodiča alebo sa narodí po smrti rodiča – je kľúčová pre vybudovanie zrelého emocionálneho života. Milujeme svojich rodičov preto, aby sme mohli dospieť. Následne sa od nich odvraciam, aby sme našli vlastné milujúce väzby v dospelosti. No ak je v ranom detstve naše zvládanie a interpretácia týchto kľúčových vzťahov narušená, prerušená či nemožná, takmer nevyhnutná ujma sa môže prejavíť až o desaťročia neskôr.

Toto je jadrom príbehu profesorky M. a všetkých piatich príbehov v tejto knihe.